

Sygn. akt V CSK 376/09

POSTANOWIENIE

Dnia 22 kwietnia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Biura Informacyjno-Prawnego „A.” S.A. w M.
przy uczestnictwie A. G., D. M. i M. M.

o wpis hipoteki przymusowej zwykłej w Kw nr [...],
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 22 kwietnia 2010 r.,

skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania A. G.

od postanowienia Sądu Okręgowego w C.

z dnia 28 maja 2009 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Dnia 18 lutego 2009 r. referendarz sądowy dokonał w prowadzonej w Sądzie Rejonowym w C. księdze wieczystej Kw. nr [...] wpisu hipoteki przymusowej zwykłej w wysokości 226 860,06 zł na rzecz Biura Informacyjno –Prawnego „A.” SA w M. Jako podstawę wpisu wskazał: postanowienie Sądu Okręgowego w C. z dnia 9 maja 2008 r., sygn. akt I CO 65/08, którym na rzecz „A.” SA w M. na podstawie art. 788 § 1 k.p.c. nadano klauzulę wykonalności – w zakresie dotyczącym orzeczenia o kosztach procesu – wyrokowi Sądu Okręgowego w C. z dnia 11 września 2003 r.,; postanowienie Sądu Okręgowego w C. z dnia 23 września 2008 r., którym wydano wierzycielowi „A.” SA w M. drugi tytuł wykonawczy, w postaci wyroku Sądu Okręgowego w C. z dnia 11 września 2003 r., zaopatrzonego postanowieniem Sądu Okręgowego w C. z dnia 9 maja 2008 r., w klauzulę wykonalności w celu złożenia przez tego wierzyciela wniosku o wpis hipoteki przymusowej; wyrok Sądu Okręgowego w C. z dnia 11 września 2003 r., uznający na podstawie art. 527 k.c. za bezskuteczną w stosunku do Towarzystwa Leasingowego SA w K. umowę darowizny nieruchomości, objętej księgą wieczystą Kw. Nr [...], dokonanej przez D. i M. małż. M. na rzecz córki A. M., w celu wyegzekwowania wierzytelności zasądzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 6 czerwca 2001 r., oraz wyrok Sądu Okręgowego w C. z dnia 6 czerwca 2001 r., zaopatrzony w klauzulę wykonalności nadaną na rzecz „A.” SA w M. postanowieniem Sądu Okręgowego w C. z dnia 21 kwietnia 2008 r.

Postanowieniem z dnia 2 kwietnia 2009 r. Sąd Rejonowy w C. – po rozpoznaniu skargi uczestniczki postępowania A. G. (M.) na orzeczenie referendarza – zaskarżony wpis utrzymał w mocy.

Powołując się na art. 776 i 777 § 1 pkt 1 k.p.c., Sąd Rejonowy uznał, że podstawą dokonania zaskarżonego wpisu jest tytuł wykonawczy, który stanowi wyrok Sądu Okręgowego w C. z dnia 6 czerwca 2001 r., zasądający od D. i M. małż. M. na rzecz Towarzystwa Leasingowego SA w K. 326 806,06 zł z ustawowymi odsetkami, zaopatrzony postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z dnia 21 kwietnia 2008 r., w klauzulę wykonalności, nadaną na podstawie art. 788 § 1 k.p.c. na rzecz wnioskodawcy jako następcy prawnego wierzyciela. Zarzut

skarżącej, że wnioskodawca nie przedłożył właściwego tytułu wykonawczego należało więc uznać za nieuzasadniony.

Sąd Rejonowy nie podzielił zapatrywania skarżącej, że właściwy tytuł wykonawczy uprawniający do wpisania hipoteki przymusowej zwykłej stanowiłby – nie złożony przez wnioskodawcę – uwzględniający skargę paulińską wyrok Sądu Okręgowego w C. z dnia 11 września 2003 r., zaopatrzony w klauzulę wykonalności także co do rozstrzygnięcia merytorycznego. Sąd podkreślił, że wyrok uwzględniający skargę paulińską ze względu na jego prawokształtujący charakter nie nadaje się do wykonania i nie ma podstaw – w konsekwencji – do nadania mu klauzuli wykonalności.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w C. oddalił apelację A. G., dzieląc ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji. Sąd odwoławczy podkreślił, że w prawa wierzyciela Towarzystwa Leasingowego SA w K., wynikające także z wyroku z dnia 11 września 2003 r. uwzględniającego skargę paulińską, w drodze sukcesji generalnej wstąpiło Towarzystwo Leasingowe SA w P., a następnie na podstawie umowy cesji z dnia 26 czerwca 2006 r. – wnioskodawca. Przedmiotem tej cesji była wierzytelność objęta wyrokiem Sądu Okręgowego w C. z dnia 6 czerwca 2001 r., która zgodnie z art. 509 § 2 k.c. przeszła na cesjonariusza wraz z wszelkimi związanymi z nią prawami.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach, pełnomocnik uczestniczki postępowania zarzucił naruszenie art. 509 § 2 k.c., 531 k.c. i art. 109 u.k.w.h. oraz art. 386 § 1 k.p.c., art. 626⁹ w związku z art. 626⁶ § 2 k.p.c., art. 233 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 776 w związku z art. 777 § 1 pkt 1 i 391 § 1 k.p.c. i art. 788 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Powołując się na te podstawy, wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz postanowienia Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania albo o uchylenie „zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 509 § 2 k.p.c. przez błędną jego wykładnię polega – zdaniem skarżącej – na błędnym przyjęciu, że przelew wierzytelności z dnia 26 czerwca 2006 r. obejmował także uprawnienie cedenta do zaspokojenia

wierzytelności z nieruchomości darowanej przez dłużników córce, wynikające z uznania wymienionej darowizny za bezskuteczną wobec cedenta na podstawie art. 527 k.c. Istota zarzutu sprowadza się zatem do kwestii, czy wspomniane uprawnienie stanowi w rozumieniu art. 509 § 2 k.c. prawo związane z przelaną wierzytelnością, przechodzące wraz z nią na nabywcę.

W wypadku nabycia wierzytelności w drodze przelewu ma miejsce sukcesja syngularna, translatywna. To oznacza, że w wyniku przelewu wierzytelności zmienia się osoba wierzyciela, ale wierzytelność pozostaje ta sama, cesjonariusz uzyskuje ją w takim kształcie prawnym, w jakim ona przysługiwała cedentowi. Ponadto – zgodnie z art. 509 § 2 k.c. – wraz z wierzytelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa, w szczególności roszczenia o zaległe odsetki. W literaturze podkreśla się, że w rozumieniu tego przepisu „wierzytelność” oznacza uprawnienie wierzyciela objęte umową cesji. O tym czy w rozumieniu art. 509 § 2 k.c. dane uprawnienie jest związane z wierzytelnością należy zatem rozstrzygać nie w aspekcie pojęcia wierzytelności, ale z punktu widzenia konkretnego uprawnienia wierzyciela objętego umową przelewu.

Z art. 509 § 2 k.c. wynika, że ustawodawca, który roszczenie o zaległe odsetki, mające być prawny niezależny od należności głównej, uznał za prawo z nią związane, użytemu w przytoczonym przepisie pojęciu „prawa związane” nadał szeroki znaczenie (por. wyrok Sąd Najwyższego z dnia 3 września 1998 r., I CKN 822/97, OSNC 1999, nr 2, poz. 39). W literaturze podkreśla się, że znaczenie omawianego pojęcia odbiega od tego, jakie się mu zazwyczaj przypisuje. Za prawo związane uważa się bowiem zwykle tylko takie prawo, które może przysługiwać jedynie podmiotowi określonego prawa niezwiązanego (wolnego), i które wskutek tego nie może być samodzielnie zbyte bez jednoczesnego przeniesienia prawa wolnego.

Do praw, które na podstawie art. 509 § 2 k.c. przechodzą na cesjonariusza – poza wymienionym wprost w tym przepisie roszczeniem o odsetki – w piśmiennictwie i orzecznictwie zaliczono także możliwość zaskarżenia czynności zdziałanych z pokrzywdzeniem wierzyciela (art. 527 k.c.) (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2006 r., IV CSK 224/06, niepubl.). Szeroko ujęty

zakres praw w rozumieniu art. 509 § 2 k.c. związanych z wierzytelnością mieści również – jak trafnie przyjął Sąd Apelacyjny – przysługujące cedentowi uprawnienie do zaspokojenia wierzytelności z nieruchomości darowanej przez dłużników osobie trzeciej, wynikające z uznania darowizny za bezskuteczną wobec cedenta na podstawie art. 527 k.c. Przemawia za tym także ściśle łącząca się z przelewem wierzytelności zasada, że cesjonariusz wstępuje w pozycję prawną cedenta.

Wobec niekwestionowanego w sprawie ustalenia, że zbywcy wierzytelności w chwili dokonania cesji z dnia 26 czerwca 2006 r. przysługiwało uprawnienie do zaspokojenia wierzytelności z nieruchomości darowanej przez dłużników córce, wynikające z uwzględnienia wyrokiem z dnia 11 września 2003 r. skargi paulińskiej, nie ma podstaw do podważenia stanowiska Sądu odwoławczego, że wspomniane uprawnienie na podstawie przytoczonej cesji przeszło na nabywcę wierzytelności jako prawo związane z przelaną wierzytelnością. W tej sytuacji nie można podzielić odmiennego zapatrywania skarżącej. Przeciwno temu stanowisku przemawia także treść umowy przelewu, w której strony wyraziły wprost wolę przeniesienia wierzytelności – co przyznano w skardze kasacyjnej – łącznie ze związanymi z nią wszystkimi prawami. Przeszkody do przeniesienia omawianego uprawnienia na cesjonariusza na podstawie art. 509 § 2 k.c. nie stanowi prawokształtujący charakter tego uprawnienia. Należy bowiem podzielić wyrażone w cytowanym wyroku Sąd Najwyższego z dnia 28 listopada 2006 r., IV CSK 224/06 stanowisko, że przelew powoduje nie tylko sukcesję samej wierzytelności, lecz również obejmuje inne elementy, składające się na sytuację wierzyciela; w jego wyniku cesjonariusz uzyskuje także uprawnienia kształtujące.

Reasumując, zarzut naruszenia art. 509 § 2 k.c. należało uznać za nieuzasadniony. To oznacza, że na podstawie umowy cesji z dnia 26 czerwca 2006 r. „A.” SA w M. jako cesjonariusz nabyła wierzytelność – wbrew stanowisku skarżącej – wraz z przysługującym cedentowi uprawnieniem do zaspokojenia wierzytelności z nieruchomości darowanej przez dłużników córce, wynikającym z uznania wspomnianej darowizny za bezskuteczną wobec cedenta na podstawie art. 527 k.c. W konsekwencji, pozostałe zarzuty naruszenia prawa, ze względu na to, że zostały one oparte na przyjętym przez skarżącą odmiennym, błędnym założeniu,

tracą doniosłość prawną, zdolność skutecznego podważenia zaskarżonego orzeczenia.

Nieuzasadniony jest zatem zarzut naruszenia art. 109 u.k.w.h. polegający zdaniem skarżącej na tym, że wnioskodawczynie – w przeciwieństwie do cedenta – nie mogła uzyskać wpisu hipoteki przymusowej zwykłej, ponieważ uprawnienie do zaspokojenia wierzytelności z nieruchomości darowanej przez dłużników córce, wynikające z uznania wspomnianej darowizny za bezskuteczną wobec cedenta na podstawie art. 527 k.c., przysługuje jedynie cedentowi, a nie cesjonariuszowi.

Tak samo należy ocenić zarzut naruszenia art. 531 k.c. Przekonanie skarżącej, że wnioskodawczynie powinna uzyskać wyrok uwzględniający jej własną skargę pauliańska, aby skorzystać z możliwości zaspokojenia przelanej wierzytelności z darowanej nieruchomości, nie uwzględnia bowiem skutków cesji wierzytelności z dnia 26 czerwca 2006 r.

Chybiony jest także zarzut naruszenia art. 626⁹ w związku z art. 626⁸ § 2 k.p.c. Źródło nabycia przez cesjonariusza związanego z przelaną wierzytelnością uzyskanego przez cedenta uprawnienia do zaspokojenia wierzytelności z nieruchomości darowanej przez dłużników córce stanowi bowiem niekwestionowana w sprawie umowa cesji z dnia 26 czerwca 2006 r. Nie zachodziła zatem przeszkoda do dokonania wpisu w postaci niewykazania przejścia wspomnianego uprawnienia na cesjonariusza. Nie ulega też wątpliwości, że ocena umowy przelewu wierzytelności mieści się w kognicji sądu wieczystoksięgowego. Zarzut naruszenia art. 233 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. – ze względu na treść art. 398³ § 3 k.p.c. – nie może natomiast stanowić podstawy skargi kasacyjnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2006 r., V CSK 97/06, niepubl.).

Nieuzasadniony jest również zarzut naruszenia art. 776 w związku z art. 777 § 1 pkt 1 i 391 § 1 k.p.c. w istocie sprowadzający się do przekonania skarżącej, że wnioskodawczynie uzyskała wpis hipoteki przymusowej, mimo że jej wierzytelność nie została stwierdzona tytułem wykonawczym. Z dołączonych do wniosku o wpis hipoteki dokumentów i stanowiących podstawę uwzględnienia wniosku wynika jednoznacznie, że wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 21 kwietnia 2001 r. został

zaopatrzony postanowieniem tego Sądu z dnia 21 kwietnia 2008 r. w klauzulę wykonalności nadaną na rzecz cesjonariusza. Nie ma także wątpliwości, że również wyrokowi Sądu Okręgowego w K. z dnia 11 września 2003 r. została nadana – w zakresie orzeczenia o kosztach – klauzula wykonalności na rzecz nabywcy wierzytelności. Zabezpieczona hipoteką wierzytelność została więc stwierdzona tytułem wykonawczym. Klauzula wykonalności nie została natomiast nadana wyrokowi z dnia 11 września 2003 r. w zakresie uwzględniającym skargę pauliańką. Przytoczony wyrok w tej części, ze względu na jego charakter prawokształtujący – jak trafnie przyjął Sąd Okręgowy – nie nadaje się do wykonania i dlatego nie podlega zaopatrzeniu w klauzulę wykonalności. Nie oznacza to jednak, że niedopuszczalność zaopatrzenia go w klauzulę wykonalności stanowi przeszkodę do uwzględnienia wniosku cesjonariusza o wpis hipoteki. Nabycie przez cesjonariusza przysługującego cedentowi uprawnienia do zaspokojenia wierzytelności z nieruchomości darowanej przez dłużników córce wynika bowiem z umowy cesji wierzytelności.

Nie wymaga oceny zarzut naruszenia art. 788 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Skarżąca podniosła go bowiem na wypadek uznania przez Sąd Najwyższy, że wyrok uwzględniający skargę pauliańską podlega zaopatrzeniu w klauzulę wykonalności.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji postanowienia (art. 398¹⁴ k.p.c.).